

Sygn. akt IV CSK 551/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 stycznia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Karol Weitz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Anna Owczarek

SSN Krzysztof Pietrzykowski

w sprawie z powództwa "T." Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w L.
przeciwko A. M.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 25 stycznia 2019 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej

od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 27 lipca 2017 r., sygn. akt I ACa (...),

1. oddala skargę kasacyjną,

**2. zasądza od strony powodowej na rzecz strony pozwanej
kwotę 5 400 zł (pięć tysięcy czterysta złotych) tytułem zwrotu
kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Pozwem wniesionym w dniu 19 maja 2015 r. „T.” Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w L. domagała się zasądzenia od A. M. kwoty

3 320 269,40 zł z ustawowymi odsetkami od kwoty 2 661 819,73 zł od dnia 11 kwietnia 2015 r. do dnia zapłaty, a od kwoty 658 449,67 zł od dnia 28 kwietnia 2015 r. do dnia zapłaty tytułem odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego będącego komornikiem za wykonanie zabezpieczenia mimo pozbawienia nakazu zapłaty, stanowiącego tytuł zabezpieczenia, mocy zabezpieczającej.

Wyrokiem z dnia 13 czerwca 2016 r. Sąd Okręgowy w L. oddalił powództwo.

Sąd ustalił, że wydanym w postępowaniu nakazowym nakazem zapłaty z dnia 11 marca 2015 r. Sąd Okręgowy w L. w sprawie o sygn. akt IX GNc (...) orzekł, że powódka ma zapłacić na rzecz S. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w B. (dalej jako: „S.”) w ciągu dwóch tygodni od doręczenia nakazu zapłaty kwotę 3 185 205,90 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 30 listopada 2014 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 32 217 zł tytułem zwrotu kosztów procesu. W dniu 13 marca 2015 r. S. złożyła do pozwanego A. M., komornika sądowego przy Sądzie Rejonowym w Ś., wniosek o wszczęcie wykonawczego postępowania zabezpieczającego. Pozwany komornik dokonał zajęcia rachunków bankowych powódki i jej wierzytelności, o czym zawiadomił powódkę.

Postanowieniem z dnia 26 marca 2015 r. w sprawie IX GC (...) Sąd Okręgowy w L. orzekł o ograniczeniu zabezpieczenia „na podstawie wydanego w sprawie rozpoznawanej poprzednio pod sygnaturą IX GNc (...) - w dniu 11 marca 2015 r. nakazu zapłaty - do czasu prawomocnego zakończenia niniejszej sprawy, na skutek zarzutów wniesionych od tego nakazu”. W dniu 28 marca 2015 r., powołując się na postanowienie z dnia 26 marca 2015 r., powódka wniosła do pozwanego o umorzenie postępowania oraz zwrot ewentualnie uzyskanych kwot. Komornik kontynuował wykonanie zabezpieczenia wskazując, że postanowienie z dnia 26 marca 2015 r. do czasu jego uprawomocnienia się nie podlega wykonaniu.

Z rachunków bankowych powódki w dwóch bankach i z dwóch wierzytelności przysługujących powódce wobec jej dłużników ściągnięto i zabezpieczono kwotę wynikającą z nakazu zapłaty z dnia 11 marca 2015 r., która została przekazana na rachunek depozytowy Sądu Rejonowego w W. W ramach prowadzonych czynności na konto komornika w okresie od dnia 1 kwietnia 2015 r. do dnia 27 kwietnia 2015 r. i przy uwzględnieniu zwrotu dokonanego w dniu 29 kwietnia 2015 r. przekazano łącznie kwotę 3 320 269,40 zł.

Postanowieniem z dnia 12 maja 2015 r. organ egzekucyjny oddalił wniosek powódki o umorzenie postępowania o wykonanie zabezpieczenia wskazując, że ograniczenie wykonania zabezpieczenia nie podlega wykonaniu do chwili, w której postanowienie w tym przedmiocie nie uprawomocni się.

Postanowieniem z dnia 10 czerwca 2015 r. Sąd Apelacyjny w (...) uchylił postanowienie z dnia 26 marca 2015 r. i przekazał wniosek powódki o ograniczenie zabezpieczenia Sądowi Okręgowemu w L. do ponownego rozpoznania. Sąd Apelacyjny wskazał, że ze względu na brak precyzyjnego sformułowania w sentencji zaskarżonego postanowienia sposobu ograniczenia zabezpieczenia postanowienie to nie nadawało się do wykonania. Po ponownym rozpoznaniu wniosku w dniu 23 lipca 2015 r. Sąd Okręgowy w L. postanowił „ograniczyć wykonanie zabezpieczenia, którego podstawę stanowi nakaz zapłaty wydany w niniejszej sprawie, rozpoznawanej pod sygnaturą akt IX GNc (...) w dniu 11 marca 2015 r. w ten sposób, że wstrzymać wykonalność tego nakazu do czasu prawomocnego zakończenia sprawy zainicjowanej wniesionymi przez pozwaną zarzutami od nakazu zapłaty”. Postanowieniem z dnia 28 września 2015 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił zażalenie S. na postanowienie z dnia 23 lipca 2015 r.

Oceniając powództwo w świetle art. 23 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (jedn. tekst: Dz. U. z 2018 r., poz. 1309 ze zm., dalej jako: „u.k.s.e.”) i art. 415 k.c. Sąd Okręgowy oddalił je z powodu braku spełnienia przesłanki bezprawności działania pozwanego jako komornika przy wykonaniu zabezpieczenia na podstawie nakazu zapłaty z dnia 11 marca 2015 r.

Powódka roszczenie uzasadniała tym, że w jej ocenie zajęcie jej środków finansowych było bezzasadne w sytuacji, w której postanowieniem z dnia 26 marca 2015 r. wstrzymano wykonanie zabezpieczenia, ewentualnie tym, że komornik nie zwrócił jej tych środków mimo wydania postanowienia o ograniczeniu zabezpieczenia z dnia 23 lipca 2015 r.

W ocenie Sądu Okręgowego postanowienie o ograniczeniu zabezpieczenia podlega zaskarżeniu zażaleniem, którego wniesienie wstrzymuje jego wykonanie (art. 742 § 3 w związku z art. 492 § 2 k.p.c.), wobec czego postanowienie to nie podlega wykonaniu do czasu jego uprawomocnienia się. Do tego czasu

uprawniony korzysta z zabezpieczenia w jego pierwotnej postaci. Nie można więc uznać, że działanie pozwanego jako komornika, polegające na wykonywaniu zabezpieczenia na podstawie nakazu zapłaty z dnia 11 marca 2015 r. do czasu uprawomocnienia się postanowienia z dnia 23 lipca 2015 r., tj. do dnia 28 września 2015 r., było bezprawne.

Sąd Okręgowy podkreślił, że postanowieniem z dnia 23 lipca 2015 r. zostało ograniczone zabezpieczenie w ten sposób, iż wstrzymano wykonalność nakazu zapłaty z dnia 11 marca 2015 r. do czasu prawomocnego zakończenia sprawy zainicjowanej zarzutami wniesionymi od tego nakazu. Ograniczenie zabezpieczenia polegało na określeniu okresu, w którym nakaz jako tytuł zabezpieczenia nie mógł być wykonywany. Czasowe ograniczenie zabezpieczenia w tej postaci nie oznacza uchylecia skutków wcześniej dokonanych czynności. Nie prowadzi ono do upadku zabezpieczenia z mocy prawa (art. 742 § 1 zdanie drugie i trzecie, art. 744 § 1 i 2, art. 754¹ § 1 i 2 i art. 757 k.p.c.), jak również nie stanowi podstawy umorzenia postępowania wykonawczego, lecz umożliwia jedynie jego zawieszenie zgodnie z art. 820 k.p.c. na wniosek obowiązane. Z tego punktu widzenia zachowaniu pozwanego jako komornika także nie można więc przypisać bezprawności.

Od wyroku z dnia 13 czerwca 2016 r. apelację złożyła powódka. W toku postępowania apelacyjnego powódka pismem z dnia 13 lipca 2017 r. cofnęła pozew co do kwoty 2 656 563,50 zł tytułem pretensji głównej oraz co do kwoty 35 460,88 zł tytułem części odsetek ustawowych za opóźnienie, podnosząc, że w takiej kwocie pozwany komornik zwrócił bezprawnie ściągnięte kwoty. Domagała się zasądzenia kwoty 663 705,90 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 28 kwietnia 2015 r. do dnia zapłaty i kwoty 486 597,32 zł tytułem pozostałych skapitalizowanych odsetek. Pełnomocnik pozwanego wyraził zgodę na częściowe cofnięcie pozwu bez zrzeczenia się roszczenia.

Wyrokiem z dnia 27 lipca 2017 r. Sąd Apelacyjny w (...) uchylił wyrok z dnia 13 czerwca 2016 r. w części dotyczącej żądania zasądzenia kwoty 2 656 563,50 zł tytułem pretensji głównej i żądania zasądzenia kwoty 35 460,88 zł tytułem części odsetek ustawowych za opóźnienie i w tym zakresie umorzył postępowanie (pkt II) i oddalił apelację w pozostałej części (pkt III).

Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia faktyczne poczynione w pierwszej instancji. Uzupełnił jej jednak ustalając w szczególności, że w toku sprawy IX GC (...) przed Sądem Okręgowym w L. w dniu 24 maja 2017 r. R. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Z. (dawniej S.) i powódka zawarły ugodę obejmującą toczące się przed Sądem Okręgowym w L. dwa postępowania w sprawie IX GC (...) o zapłatę kwoty 3 185 205,90 zł i w sprawie IX GC (...) o ustalenie nieistnienia prawa do wypłaty z gwarancji bankowej kwoty 2 062 265,85 zł. Tytułem całkowitego zaspokojenia wszystkich wzajemnych roszczeń stron z kwot zabezpieczonych w postępowaniu prowadzonym przez (pозwanego w niniejszej sprawie) komornika A. M. strony postanowiły o wypłacie: 1) kwoty 663 705,90 zł na rachunek R. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, 2) kwoty 2 521 500 zł na rachunek powódki oraz 3) kwoty 135 063,50 zł na rachunek powódki. Pozwany dokonał tych przelewów, co oznacza, że ostatecznie nie zwrócił powódce kwoty 663 705,90 zł, przekazanej - zgodnie z ugodą - na rzecz R. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Postanowieniem z dnia 28 czerwca 2017 r. pozwany komornik na wniosek uprawnionego umorzył postępowanie o wykonanie zabezpieczenia (sygn. akt Km (...)).

Wobec skutecznego cofnięcia w części pozwu przez powódkę Sąd Apelacyjny w odpowiednim zakresie uchylił zaskarżony wyrok oraz w tych granicach umorzył postępowanie.

W ocenie Sądu Apelacyjnego powódka dokonała niedopuszczalnego w postępowaniu apelacyjnym (art. 383 k.p.c.) rozszerzenia powództwa, gdyż domagała się zasądzenia kwoty 663 705,90 z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 28 kwietnia 2015 r. do dnia zapłaty oraz skapitalizowanych odsetek obejmujących m.in. odsetki naliczone od kwoty 663 705,90 zł za okres od dnia 28 kwietnia 2015 r. do dnia 5 czerwca 2017 r. W efekcie przedmiotem orzekania Sąd Apelacyjny uczynił żądanie zasądzenia kwoty 663 705,90 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 6 czerwca 2017 r. (tytułem pretensji głównej) oraz kwoty 486 597,32 zł tytułem skapitalizowanych odsetek.

Wskazując na to, że w świetle art. 23 ust. 1 u.k.s.e. odpowiedzialność komornika jest uwarunkowana bezprawnością jego działania lub zaniechania,

Sąd Apelacyjny ocenił postępowanie pozwanego w toku wykonania zabezpieczenia na podstawie nakazu zapłaty z dnia 11 marca 2015 r.

Sąd Apelacyjny uznał, że postanowienie co do ograniczenia zabezpieczenia, o którym mowa w art. 492 zdanie drugie k.p.c., w świetle treści art. 742 § 2 w związku z art. 492 § 2 zdanie trzecie k.p.c. może zapaść wyłączenie po przeprowadzeniu rozprawy. Przyjął także, że nakaz zapłaty będący tytułem zabezpieczenia (art. 492 § 1 k.p.c.) odpowiada prawomocnemu postanowieniu o udzieleniu zabezpieczeniu. Opowiedział się ponadto za stanowiskiem, że - zgodnie z art. 742 § 3 w związku z art. 492 zdanie trzecie k.p.c. - postanowienie o ograniczeniu zabezpieczenia jest skuteczne dopiero od chwili jego uprawomocnienia się.

W okolicznościach sprawy oznacza to, że pozwany jako komornik działał prawidłowo kontynuując czynności w postępowaniu o wykonanie zabezpieczenia mimo wydania nieprawomocnych postanowień z dnia 26 marca 2015 r. i z dnia 23 lipca 2015 r. Dopiero uprawomocnienie się postanowienia z dnia 23 lipca 2015 r. obligowało go do powstrzymania tych czynności. Nie może więc być mowy o tym, aby jego działanie w rozważanym zakresie było bezprawne w rozumieniu art. 23 ust. 1 u.k.s.e.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że powódka w pozwie wiązała odpowiedzialność odszkodowawczą pozwanego ze ściągnięciem z jej majątku w kwietniu 2015 r. kwoty 3 320 269,40 zł. Na etapie postępowania w pierwszej instancji nie wiązała natomiast wyrządzenia jej szkody z późniejszą działalnością pozwanego, tj. zaniechaniem wydania przez niego jako komornika postanowienia o umorzeniu postępowania o wykonanie zabezpieczenia na podstawie postanowienia z dnia 23 lipca 2015 r., które uprawomocniło się w dniu 28 września 2015 r., skoro roszczenie odsetkowe określiła kolejno na 11 i 28 kwietnia 2015 r. Na etapie postępowania apelacyjnego powódka nie mogła zmienić podstawy faktycznej roszczenia, wywodząc je (dodatkowo) z faktu, że pozwany nie umorzył postępowania o wykonanie zabezpieczenia i nie zwrócił jej kwot pozostających na rachunku depozytowym sądu. Byłoby to sprzeczne z art. 383 k.p.c. W związku z tym Sąd Apelacyjny uznał, że nie może orzekać o żądaniu podniesionym dopiero w drugiej instancji. Przytoczenie przez powódkę nowych okoliczności faktycznych

proceedzi do zmiany podstawy faktycznej powództwa, a w konsekwencji - do jego modyfikacji. Ponieważ powódka nie zmieniła powództwa (podstawy faktycznej wskazanej w art. 187 § 1 pkt 2 k.p.c.) na etapie postępowania w pierwszej instancji, to z nowym powództwem może wystąpić w osobnym pozwie.

Niezależnie od tej oceny Sąd Apelacyjny stwierdził jednak, że - wobec faktu uznania, iż czynności pozwanego jako komornika podjęte w kwietniu 2015 r. były prawidłowe - brak podstaw do przyjęcia, że po uprawomocnieniu się postanowienia z dnia 23 lipca 2015 r., wydanego już po ściągnięciu odpowiedniej kwoty, zachodziły podstawy do umorzenia postępowania o wykonanie zabezpieczenia (art. 825 pkt 2 w związku z art. 743 § 1 k.p.c.). Powódka nie wniosowała o uchylenie lub zmianę zabezpieczenia (art. 742 § 1 w związku z art. 492 § 2 zdanie trzecie k.p.c.), lecz o jego ograniczenie (art. 492 § 2 zdanie drugie k.p.c.). Ograniczenie zabezpieczenia - inaczej niż jego uchylenie lub zmiana albo upadek - nie uzasadnia umorzenia - na wniosek zobowiązanego - postępowania o jego wykonanie (art. 825 pkt 2 w związku z art. 743 § 1 k.p.c.) (art. 825 pkt 2 w związku z art. 743 § 1 k.p.c.), lecz tylko jego zawieszenie (art. 820 zdanie drugie w związku z art. 743 § 1 k.p.c.), gdyż ograniczenie zabezpieczenia nie stwarza możliwości całkowitego zniesienia skutków zabezpieczenia. Skoro więc powódka uzyskała postanowienie z dnia 23 lipca 2015 r. o ograniczeniu zabezpieczenia, nie mogła po jego uprawomocnieniu się i na jego podstawie domagać się umorzenia postępowania o wykonanie zabezpieczenia.

Odrębnie Sąd Apelacyjny podkreślił, że powódka nie wykazała wysokości szkody, którą miała ponieść na skutek działań pozwanego. W przypadku wykonania zabezpieczenia szkoda nie jest równoważna kwotom zabezpieczonym na rachunku depozytowym sądu, które nie stanowią ani *damnum emergens*, ani *lucrum cessans*. Skutkiem zabezpieczenia realizowanego na podstawie nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu nakazowym nie jest bowiem utrata prawa własności zabezpieczonych środków pieniężnych przez powódkę, lecz jedynie - czasowe - ograniczenie jej w możliwości korzystania z tych środków.

Powódka złożyła skargę kasacyjną od wyroku z dnia 27 lipca 2017 r. w części oddalającej jej apelację. Zarzuciła naruszenie art. 360 i art. 742 § 3, art. 825 pkt 2, art. 378 § 1 i art. 382 oraz art. 383 k.p.c., jak również art. 23 ust. 1

i art. 22 u.k.s.e. Wniosła o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Naruszenie art. 378 § 1 i art. 382 k.p.c. według skarżącej polegało na tym, że Sąd Apelacyjny błędnie uznał, iż skarżąca w postępowaniu apelacyjnym powołała się na nową podstawę faktyczną powództwa w postaci niewydania przez pozwanego postanowienia o umorzeniu postępowania o wykonanie zabezpieczenia, i ocenił, że było to niedopuszczalną w instancji apelacyjnej zmianą powództwa. Zarzut ten nie może odnieść skutku, ponieważ zmianę powództwa (granice jej dopuszczalności) w instancji apelacyjnej reguluje art. 383 k.p.c. Nie dotyczą jej natomiast ani art. 378 § 1, ani art. 382 k.p.c. Nie można powoływać zarzutu naruszenia art. 378 § 1 lub art. 382 k.p.c., gdy celem jest podważenie oceny sądu drugiej instancji co do tego, czy w instancji apelacyjnej doszło do niedopuszczalnej zmiany powództwa. Ubocznie należy wskazać, że Sąd Apelacyjny alternatywnie dokonał oceny żądania skarżącej przy założeniu, że jego podstawę stanowiła także kwestia zaniechania wydania przez pozwanego postanowienia o umorzeniu postępowania o wykonanie zabezpieczenia i uznał, że w tym zakresie zachowanie pozwanego też nie było bezprawne. Zarzut, o którym mowa, dotyczył wobec tego naruszenia prawa procesowego, które - jeśliby nawet wystąpiło - nie mogło wpłynąć na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.).

Zarzucając naruszenie art. 383 k.p.c. skarżąca podniosła, że Sąd Apelacyjny błędnie przyjął, iż skarżąca w instancji apelacyjnej dokonała rozszerzenia żądania, podczas gdy w rzeczywistości skarżąca żądanie to ograniczyła. Z pozwu wynika, że skarżąca pierwotnie domagała się zasądzenia kwoty 3 320 269,40 zł z ustawowymi odsetkami od kwoty 2 661 819,73 zł od dnia 11 kwietnia 2015 r. do dnia zapłaty, a od kwoty 658 449,67 zł od dnia 28 kwietnia 2015 r. do dnia zapłaty. W piśmie z dnia 13 lipca 2017 r. cofnęła powództwo w części obejmującej zapłatę kwoty 2 692 024,38 zł, na co składała się kwota 2 656 563,50 zł należności głównej i kwota 35 460,88 zł odsetek, jednak jednocześnie zmieniła żądania w pozostałej części domagając się zasądzenia kwoty 663 705,90 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 28 kwietnia 2015 r. do dnia zapłaty tytułem

należności głównej oraz skapitalizowanych odsetek w kwocie 486 597,32 zł, obejmujących m.in. odsetki naliczone od kwoty 663 705,90 zł za okres od dnia 28 kwietnia 2015 r. do dnia 5 czerwca 2017 r. Jak z tego wynika, zmiana w tym zakresie polegała na żądaniu odsetek ustawowych za okres od dnia 28 kwietnia 2015 r. do dnia 5 czerwca 2017 r. włącznie nie tylko w postaci skapitalizowanej, ale - w odniesieniu do kwoty 663 705,90 zł - też w postaci nieskapitalizowanej. Sąd Apelacyjny, przyjmując dopuszczalność skapitalizowania odsetek ustawowych w instancji apelacyjnej, trafnie stwierdził, że oznaczało to w istocie rozszerzenie żądania w zakresie, w którym powódka za okres od dnia 28 kwietnia 2015 r. do dnia 5 czerwca 2017 r. włącznie chciała zasądzenia odsetek od tej samej kwoty w podwójnej postaci - skapitalizowanej i nieskapitalizowanej. Było to rozszerzenie żądania, które w instancji apelacyjnej jest niedopuszczalne. Z tego powodu Sąd Apelacyjny zasadnie uznał, że przedmiotem rozpoznania w instancji apelacyjnej może być jedynie żądanie zasądzenia kwoty 663 705,90 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 6 czerwca 2017 r. oraz kwoty 486 597,32 zł tytułem skapitalizowanych odsetek za okres do dnia 5 czerwca 2017 r. włącznie. Zarzut naruszenia art. 383 k.p.c. jest wobec tego bezzasadny.

Kluczowe znaczenie dla oceny zasadności skargi kasacyjnej mają zarzuty naruszenia art. 23 ust. 1 i art. 22 u.k.s.e., art. 360 i art. 742 § 3 oraz art. 825 pkt 2 k.p.c. (w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 stycznia 2019 r., por. art. 261 pkt 16 ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych, Dz. U. poz. 771 ze zm.). Skarżąca utrzymuje, że działanie pozwanego polegające na kontynuowaniu wykonania zabezpieczenia po tym, jak doszło do wstrzymania wykonania nakazu zapłaty z dnia 11 marca 2015 r. jako tytułu zabezpieczenia najpierw na podstawie postanowienia z dnia 26 marca 2015 r., a potem postanowienia z dnia 23 lipca 2015 r., i na odmowie umorzenia postępowania o wykonanie zabezpieczenia po tym, jak postanowienie z dnia 23 lipca 2015 r. stało się prawomocne, było bezprawne i skutkowało odpowiedzialnością odszkodowawczą pozwanego względem skarżącej za wynikłą z tego szkodę. Ocena tych zarzutów zależy od rozstrzygnięcia kwestii, czy postanowienie o ograniczeniu zabezpieczenia (art. 492 § 2 zdanie drugie k.p.c.) jest skuteczne i wykonalne od chwili jego wydania, czy też dopiero

od chwili jego uprawomocnienia się, i kwestii, czy w sytuacji, w której ograniczenie zabezpieczenia polega na tymczasowym wstrzymaniu wykonania nakazu zapłaty jako tytułu zabezpieczenia, zastosowanie takiego ograniczenia jest podstawą do umorzenia postępowania o wykonanie zabezpieczenia (art. 825 pkt 2 w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 stycznia 2019 r. w związku z art. 743 § 1 k.p.c., a obecnie art. 824 § 1 pkt 5 w związku z art. 743 § 1 k.p.c.).

Przyznanie wydanemu w postępowaniu nakazowym nakazowi zapłaty waloru tytułu zabezpieczenia (art. 492 § 1 zdanie pierwsze k.p.c.) oznacza, że nakaz ten jest nie tylko rozstrzygnięciem o istocie sprawy, ale substytuuje zarazem postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia. Moc zabezpieczająca nakazu zapłaty nadana jest mu wprost w ustawie, co oznacza, że jej powstanie nie jest wynikiem postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia i nie jest uwarunkowane badaniem przesłanek udzielenia zabezpieczenia. Powód (uprawniony) wnosi o dokonanie zabezpieczenia - bez potrzeby uzyskania klauzuli wykonalności (art. 492 § 1 zdanie pierwsze k.p.c.) - do właściwego organu i wskazuje sposób zabezpieczenia (art. 492 § 2 zdanie pierwsze k.p.c., por. także uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 2 grudnia 2003 r., III CZP 9/03, OSNC 2005, nr 2, poz. 22). Daje mu to bardzo silną pozycję, uzasadnioną tym, że podstawę wydania nakazu zapłaty stanowią określone dokumenty wskazujące na zasadność jego żądania (art. 485 § 1-3 k.p.c.).

Brak postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia w sytuacji, w której tytułem zabezpieczenia jest nakaz zapłaty, powoduje, że pozwany (obowiązany) nie może wnieść środka zaskarżenia przeciwko udzieleniu zabezpieczenia (art. 741 k.p.c.), lecz może jedynie wnieść środek zaskarżenia przeciwko samemu nakazowi zapłaty w postaci zarzutów (art. 491 § 1 i art. 493 k.p.c.). Z tej samej przyczyny pozwany nie może również żądać uchylecia lub zmiany nakazu zapłaty jako tytułu zabezpieczenia (art. 742 k.p.c.). Istnienie nakazu zapłaty jako tytułu zabezpieczenia jest nieodłącznie powiązane z istnieniem tegoż nakazu jako orzeczenia co do istoty sprawy.

Środkiem obrony pozwanego jest wniosek o ograniczenie zabezpieczenia (art. 492 § 2 zdanie drugie k.p.c.), który przysługuje mu zamiast zażalenia na postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia (art. 741 k.p.c.) i zamiast wniosku

o uchylenie lub zmianę prawomocnego postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia (art. 742 k.p.c.). Wniosek ten pozwany może zawrzeć w zarzutach o nakazu zapłaty lub w oddzielnym piśmie procesowym. Sąd może ograniczyć zabezpieczenie według swego uznania, co jest uzasadnione tym, że w sytuacji, w której tytułem zabezpieczenia jest nakaz zapłaty, ani zakres zabezpieczenia, ani jego sposób nie są ustalane przez sąd w orzeczeniu (nakazie zapłaty), lecz określa je powód we wniosku o dokonanie zabezpieczenia, tj. wniosku o wszczęcie postępowania wykonawczego. Ograniczenie zabezpieczenia z istoty rzeczy nie może w całości oraz w sposób trwały uchylić wszystkich skutków zabezpieczenia. Może ono w szczególności polegać na zawężeniu roszczenia objętego zabezpieczeniem, na uchyleniu sposobu zabezpieczenia zastosowanego na wniosek powoda i zastąpieniu go innym (przykładowo mniej uciążliwym dla pozwanego) bądź na uchyleniu jednego spośród kilku zastosowanych sposobów zabezpieczenia. W grę wchodzi także ograniczenie zabezpieczenia w czasie przez określenie okresu, w którym nakaz zapłaty jako tytuł zabezpieczenia nie będzie wykonywany.

Do wniosku o ograniczenie zabezpieczenia stosuje się - odpowiednio (art. 492 § 2 zdanie trzecie k.p.c.) - reguły dotyczące wniosku o uchylenie lub zmianę postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia (art. 742 k.p.c.). Oznacza to, że w razie wniesienia zażalenia na postanowienie ograniczające zabezpieczenie wstrzymane zostaje jego wykonanie (art. 742 § 3 k.p.c.), z wyjątkiem sytuacji przewidzianych w art. 492 § 1 zdanie drugie lub trzecie k.p.c. (art. 742 § 4 k.p.c.). Innymi słowy, dopiero po uprawomocnieniu się postanowienia o ograniczeniu zabezpieczenia organ, który wykonuje zabezpieczenie, musi uwzględniać jego skutki, z zastrzeżeniem wyjątku, o którym była mowa.

Skutki ograniczenia zabezpieczenia wynikające z jednostronnego postanowienia nie mają automatycznego wpływu na postępowanie o wykonanie zabezpieczenia na podstawie nakazu zapłaty jako tytułu zabezpieczenia, lecz wymagają przeniesienia na grunt tego postępowania w sposób określony przez właściwe dla niego przepisy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 grudnia 1987 r., IV PZ 102/87, nie publ.), przy uwzględnieniu charakteru orzeczonego ograniczenia zabezpieczenia. W wypadku, w którym wykonanie zabezpieczenia następuje w drodze egzekucji, takimi przepisami są odpowiednio stosowane

przepisy o postępowaniu egzekucyjnym (art. 743 § 1 k.p.c.). Ograniczenie zabezpieczenia z reguły może uzasadniać umorzenie postępowania o wykonanie zabezpieczenia w odpowiedniej części (art. 825 pkt 1 lub 2 k.p.c. bądź - obecnie - art. 824 § 1 pkt 5 k.p.c. w związku z art. 743 § 1 k.p.c.). Dotyczy to w szczególności sytuacji, w której ograniczenie zabezpieczenia polega na zawężeniu roszczenia objętego zabezpieczeniem lub na uchyleniu jednego spośród kilku zastosowanych sposobów zabezpieczenia. Takie ograniczenie zabezpieczenia ma charakter ostateczny, powodując, że w zakresie zastosowanego ograniczenia zabezpieczenia nie mogą być zachowane żadne jego skutki. Odmienne rzecz się przedstawia wówczas, gdy ograniczenie zabezpieczenia polega na tymczasowym wstrzymaniu wykonania nakazu zapłaty jako tytułu zabezpieczenia. Skutki takiego ograniczenia nie są wtedy ostateczne, lecz tymczasowe; jest to sytuacja podobna do wstrzymania wykonania tytułu wykonawczego, wobec czego w grę wchodzi wtedy tylko zawieszenie postępowania o wykonanie zabezpieczenia (art. 820 zdanie drugie w związku z art. 743 § 1 k.p.c.), co ma praktyczne znaczenie jedynie, gdy wykonanie zabezpieczenia jest jeszcze w toku. Nie jest natomiast w takiej sytuacji dopuszczalne umorzenie postępowania o wykonanie zabezpieczenia, gdyż nie odpowiadałoby to charakterowi ograniczenia zabezpieczenia w postaci tymczasowego wstrzymania wykonania nakazu zapłaty jako tytułu zabezpieczenia.

Przedstawiona wykładnia art. 492 § 2 zdanie drugie i trzecie w związku z art. 742 oraz art. 820 i art. 825 pkt 2 (obecnie art. 824 § 1 pkt 5) w związku z art. 743 § 1 k.p.c. prowadzi do wniosku, że zarzuty naruszenia art. 23 ust. 1 i art. 22 u.k.s.e., art. 360 i art. 742 § 3 oraz art. 825 pkt 2 k.p.c. są bezzasadne. Pozwany prawidłowo nie uwzględniał skutków postanowień z dnia 26 marca 2015 r. i z dnia 23 lipca 2015 r. o wstrzymaniu wykonania nakazu zapłaty z dnia 11 marca 2015 r. w sytuacji, w której od postanowień tych wniesiono zażalenia i były one nieprawomocne. Uzasadniał to art. 742 § 3 w związku z art. 492 § 2 zdanie trzecie k.p.c.; wyjątek wynikający z art. 742 § 4 w związku z art. 492 § 1 zdanie drugie i trzecie i z art. 492 § 2 zdanie trzecie kpc nie miał w okolicznościach sprawy zastosowania. Podobnie pozwany prawidłowo nie uwzględnił wniosku skarżącej o umorzenie postępowania wykonawczego po tym, jak postanowienie z dnia 23 lipca 2015 r. uprawomocniło się, gdyż postanowienie to - ze względu na

zastosowany w nim sposób ograniczenia zabezpieczenia - mogło być tylko podstawą do zawieszenia postępowania wykonawczego na wniosek skarżącej zgodnie z art. 820 zdanie drugie w związku z art. 743 § 1 k.p.c.; przepis art. 825 pkt 2 w związku z art. 743 § 1 k.p.c. nie mógł mieć zastosowania.

Wobec przesądzenia, że w okolicznościach sprawy brak spełnienia przesłanki bezprawności jako warunku odpowiedzialności pozwanego w świetle art. 23 ust. 1 u.k.s.e., rozpatrywanie kwestii, czy Sąd Apelacyjny naruszył ten przepis przyjmując, że skarżąca nie wykazała wysokości szkody, jest bezprzedmiotowe, gdyż kwestia ta nie może wpłynąć na negatywną ocenę zasadności skargi kasacyjnej.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁴ oraz art. 98 § 1 i 3 i art. 108 § 1 w związku z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.